

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Broom, Amsterdam; Dr K. Farnhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Kefzer, De Slag; Dr L. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, 's-Gravenhage; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindheijm, Amsterdam; Dr S. O. Loo, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr J. Thijss, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielinga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes

Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned-Indië f7.50 per jaar.

Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Van Kerk tot Kring... een afval II. — Uit de Schrift: Nuchters (Hab. 3:18). — Een Juhelium. — Kerkelijk Leven: Synode-indrukken XIII. Hoe men den strijd voert. — Pop-Wetensch. Schetsen: Over den Salan. — Heideveldje: Adviezen: Avondmaatschappij en gevoelsgevoel. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerkenieuw.

VAN KERK TOT KRING... EEN AFVAL.

II.

Het behoort tot de tegenstrijdigheden van onzen tijd, dat tegelijk met den oproep tot gemeenschapszin het verschijnsel der verhooring zich aftekent, ook op het terrein der religie. Naast het dwepen met de kerkelijkheid van kerk en christendom doet zich voor het verschijnsel van de godsdienstige kringvorming. Gezien in het licht van Matth. 24:26 is dit verschijnsel als teken van verval te beschouwen; ook is het een eschatologisch moment, zoals het daar ter sprake komt.

Men zal — zoo onderwijst in Mattheus 24 Christus zijn discipelen — men zal straks den Messias en den Messiaanschen kring aanwijzen in tweeërlei plaats: in de „woestijn“ en ook in de „binnenkamers“.

„Woestijn“ en „binnenkamer“ nu hebben iets gemeenschappelijks; en toch ook weer iets, waarin zij verschillen.

Wat aan beide plaatsbepalingen gemeenschappelijk is, voelt ieder dadelijk: het is de stilte, de afzondering. Men is er ver van de drukte en het gewoel.

Wat is stiller dan de woestijn? Het woord zelf is al wel-sprekend; want in de grieksche taal betekent het: de plek der eenzaamheid. Ook in Christus' dagen was de woestijn de plaats, waarheen hij voorkeur trok, wie van de wereld zich wilden afzonderen in godsdienstige retraite.

En dan is daar het vertoeven in „binnenkamers“. Men behoeft ook niet lang over dit woord na te denken, om te weten, dat het evenzeer de plaats der opzettelijke afzondering is. Hetzelfde woord, als hier door „binnenkamers“ vertaald is, komt voor als aanduiding van een voorraadschuur, en die gaat toch gewoonlijk wel en deugdelijk op slot (Luc. 13:24). En als Christus de menschen leeren wil, dat zij niet bidden moeten voor het front der schare, maar in de stilte moeten gaan, dan zegt hij: als gij bidt, ga in de binnenkamer; weer gebruikt hij daar hetzelfde woord (Matth. 6:6).

Waar de „binnenkamer“ is, daar is, ook in het geestelijk verkeer, de intimiteit, en deze vormt een tegenstelling met de publieke propaganda voor een leer of leuze, die men van de daken predikt (Lucas 12:3). In de binnenkamer fluistert men in het oor (Lucas 12:3); het is daar een „conclave“; er zijn gedempte geluiden; en de „voordracht“, die men er houdt, is allereerst „overdracht“ geworden. Er zijn er, die met name bij de binnenkamer van Matth. 24:26 denken aan de „kamer op het dak“, waarin vaak werd gepredikt¹⁾. Hetzelfde woord wordt gebruikt voor een slaapvertrek (Tobia 7:16), en wordt in de Septuagint (grieksche vertaling van het Oude Testament) vaak aangewend tot aanduiding van het binnenvertrek, het meest intieme gedeelte van het huis, de van de straat terug gelegen vertrekken eener woning, het privévertrek.

Wie dus de „woestijn“ intrekt, of zich in de „binnenkamer“ terugtrekt, gaat uit de wereld, uit het publieke leven.

Daarmee wordt reeds het raadsel opgegeven. Het raadsel.

Want de man, die zich aan de publieke opinie blootstelt, die de botsingen van het leven in het gewoel der menschen mee doorleeft, hij geeft zich aan het oordeel prijs; de massa moge zich in hem vergissen — wat ze dan ook doorgaans doet

— maar het ligt aan hem niet, doch aan het publiek. Hij zelf heeft dagelijks gezeten aan de deur van tempel, paleis of school. Maar Christus, die sterfenvaart, en die binnen enkele dagen zal zeggen tot zijn rechters, dat hij, de Messias, niet in het verborgen heeft gewerkt, en dat hij dagelijks in den tempel „zat“ — hij nam er den tijd voor — om te leeren. — Christus Jezus ziet straks tegenover deze messiaansche gehoorzaamheid in de openbaarheid het pseudochristelijk trachten naar de stilte. Want er zullen valsche Christussen, pseudo-christen zijn, en die zullen niet zich kunnen verdedigen met het publiek karakter van hun rede en leer; want zij gaan in de afzondering: woestijn en binnenkamer zijn hun arbeidsterrein.

Dat is dus wel een der eerste trekken van het pseudochristelijk beeld — de zelfbedekking, het opgeven van het raadsel. Men heeft gesproken bij den Christus van het „Messiaansche geheim“; uitleggers en theologen hebben gemeend, dat hij met opzet zich, althans voor een tijd, onttrok aan de openbare beoordeeling. Maar zeker is hier het „pseudo-christelijk geheim“, terwijl de Christus komt als exegeet, als uit-legger, die niet de vraag om de vraag stelt of doet stellen, maar hongert en bongert naar het antwoord op de vraag, daar treedt de pseudochrist in zelfbedekking op; hij zorgt wel, dat de menschen over hem moeten nadenken, maar hij hult zich vooraf in een waas van geheimzinnigheid, door de aantaking met de publieke samenleving te beperken en zich tot een raadsel te maken. Christus gaat op den „grooten dag“ van het feest tot de menschen; want dan treft hij het grootst geboort (Joh. 7). Maar op den grooten feestdag gaan de pseudo-christen in woestijn en binnenkamer; wie wil, moet maar tot hen komen.

Immers, al trekken zij zich uit de samenleving terug, toch gaan zij woestijn en binnenkamer in, allermint met de bedoeling, om van alle gezelschap bevrijd, of van de wereld geheel af te wezen. Zij zoeken immers de stilte niet, om zich te vormen en niemand behoeft hen na te staren met het excuus, dat „een talent in de stilte, en een karakter te midden van den stroom van het wereldleven zich vormt“. Zijn ze geen talenten; zijn het geen grandseigneurs van den geest? Kom, ze durven er wel wezen; lees maar, hoe Christus zegt, dat ze „teekenen“ zullen doen. Het zijn trouwens „profeten“, deze valsche christussen (d.w.z. messiasen), deze baanbrekers van het nieuwe, deze heilanden, op wie de geslachten, naar zij zeggen, hoopen, en die in de nieuwe behoefte voorzien.

Trouwens, dat ze den hand aan de bestaande (kerk)gemeenschap niet doorsnijden, en dus niet met ruw gebaar de anderen in den ban doen, blijkt ook uit alles. Zij vinden dat te liefdeloos; ze zouden niet graag met hun zich terugtrekken op eigen afzonderingsgebied willen geacht worden de religieuze kringen, die er zijn aan den satan over te geven; want zulke dreunende woorden — ze moeten er niet van weten. „Valsche profeten gaan niet van de gemeente af, gelijk de overloopers, integendeel, ze gaan arbeiden in haar midden.“ (Prof. Grosheide, Komm. op Matth. 28:5). De anderen loslaten? De kerk verlaten, omdat ze tegen haar bezwaard zijn? Het dunkt hun een onzinnige bewering; hun afzonderingspositie is in theorie van het farizeïsme als van den dood zoo bang. Ze laten uitstootingsvonnissen, en excommunicaties aan de anderen over. Maar van hun kant willen zij de afzondering als tijdelijken maatregel; zóó alleen krijgen ze de gelegenheid niet zoozeer tot kerkvorming, als wel tot kernvorming. Ze willen om zich heen kernen van geestelijk leven formeeren; cellen van geestelijk, goddelijk leven. En zoo zullen zij te zijner tijd uit de woestijn wel weer naar de stad, en uit de binnenkamer tot den areopagus komen. Maar hun begin is in woestijn en binnenkamer. Voorloopers? Ze zijn niet noodig. Zelf bereiden ze zich in de woestijn het pad, ze dragen den last van de an-

deren, die nog niet ontwaakten, en dat is een aristocratisch gebeursel.

Zoo stellen ze zich een tijdlang buiten de gemeenschap, om te zijner tijd, als de actie is voltooid, tot haar weder te keeren en haar te reformeeren. Alzoo luidt hun program, in woestijnen geconspiceerd en in binnenkamers geconspiceerd. Mag men hen gelooven, dan is het met bloed geschreven. Nu, in woestijnen heeft men het gauw benauid, en in binnenkamers is zweeten en zwagen gemakkelijck.

Trouwens, alle begin is moeilijk. Wie beginnen MOET, en wie het WIL, doordat hij weigert, met anderen voort te bouwen, hij heeft het altijd moeilijk. Alle begin is moeilijk, het opgelegde, en het gewilde. Alle begin is moeilijk, zoowel dat van hem, die niet met anderen voortbouwen MAG, als van dien ander, die niet meer in het garsel loopen WIL.

Dat het dezen woestijngangers en binnenkamerbewoners ernst is, — ge behoeft het niet meer te vragen. Ze gaan in hun isolement, en dat nog wel uit behoefte aan gemeenschapszin; is dat geen ernstig gewetensconflict? Ach, het is geraden, niets tegen het geweten te doen. De afzondering is een daad; de celvorming een protest; en van protesten groeien, naar men zegt, de ware protestanten. Ze hebben hun bedenkingen tegen de onreinheid van wie hen omgeven; ook is bij hen die zatheld van ziel, die over de zatten van goest het „wee“ uitroept. O, hoe hun geest hongert, hongert naar nieuwe frische menschen, die van zatten en zotten verzadigd zijn; die — deed ook de Christus het niet? — die weenen over de stad en die dat doen in de woestijn en in de binnenkamer, kortom, overal, waar de stad niet is; de stad lacht toch maar om tranen. Heeft Jeruzalem ooit iets anders gedaan dan profeten steenen en heeft het Sanhedrin, het geestelijk stads-bestuur, het meerderheidscollege, ooit processen op zuivere wijze geleid?

Zie, dat is hun gemeen: de afzondering, om den nood der conscientie.

Of er dan geen variatie is ook nog in hun kring?

Ja, die is er. De een trekt de „woestijn“ in; de ander zoekt de „binnenkamer“.

En nu is de woestijn meer de plaats van de asceten. Daar zijn de gestrengen, die hun vleesch rantsoceren, omdat de ziel tot vasten roept.

Terwijl daartegenover in de binnenkamer de leermeester wacht op de adepten, die van hem de medicijnen komen halen, tenminste de recepten er voor, en zulks alles voor den zieken tijd.

Wie de woestijn ingaat, heeft bezwaar tegen het leven van de stad. De moraal is nog in de maak. Er moet een andere ethiek komen. En de ander, die de binnenkamer bekeert, acht, dat er een andere leer moet worden geconstrueerd: de dogmatiek is nog in voorbereiding. Leer en leven — alles moet van den grond af herzien worden. Men verlate de drukte voor de stilte (de woestijngang), maar houde verband met de organisatie, die in de binnenkamer, dat wil dus zeggen in de allernaaste omgeving van het gemeenschapsleven, een kern van nieuwe drukte, van anderen arbeid vormt. De een trekt de woestijn in; hij moet de kwestie van het nieuwe geloof grondig bestudeeren en bespreken, en kan maar niet zoo aanstonds tot de stad, de massa, heenkeeren; hij wil het ook niet. Maar die in de binnenkamer zijn, de meester en de leerlingen, ze kunnen elk oogeblik tot de stad weerkennen. Woestijn en binnenkamer — het is een merkwaardige aanvulling der deelen. In de woestijn de vorstaving, in de binnenkamer de opstand(ing). Door den woestijngang roept men het wee uit over de gemeenschap; maar door de binnenkamer te betrekken houdt men het verband met de stad toch maar levendig en toont dat men haar nog een toekomst toedenkt; de loslating (woestijn) is niet volstrekt (binnenkamer). De leiders van de beweging hebben tegen de centrale leiding van de stad alles en nog wat aan te merken (woestijngang); maar ze zorgen toch

¹⁾ vgl. Dr F. W. Grosheide, Komm. Matth.